

Konferencja pt. „Cmentarze w Polsce – stan obecny i perspektywy zmian” (25 października 2023 r.)

**Conference entitled „Cemeteries in Poland
- current status and outlooks for change”
(October 25, 2023)**

Po raz drugi Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie została współorganizatorem ogólnopolskiej konferencji zajmującej się zagadnieniami ochrony starych cmentarzy oraz współczesnymi kwestiami związanymi z grzebaniem zmarłych. Poprzednia odbyła się w 2019 r. (zob. Zieliński 2019). W 2023 roku spotkanie przygotowane we współpracy z trzema innymi podmiotami: Inicjatywą Społeczną (Nie) zapomniane Cmentarze, która ukształtowała się w kontekście wydarzenia sprzed czterech lat, Instytutem Dobrej Śmierci oraz Warszawskim Towarzystwem Genealogicznym odbyło się 25 października.

W ramach konferencji miały miejsce trzy sesje. Pierwsza to panel pt. „Między archaicznością a wyzwaniem współczesności. Prawo pogrzebowe w Polsce”, w którym wzięli udział: dr hab. nauk prawnych Małgorzata Bednarek – radczyni prawna, docent Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, prof. Jacek Sobczak – profesor nauk prawnych, sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku, nauczyciel akademicki,

Wojciech Labuda – pełnomocnik Prezesa Rady Ministrów ds. ochrony miejsc pamięci, Maciej Lipiński – prezes zarządu Fundacji Kamienie Niepamięci, Krzysztof Wolicki – Prezes Polskiego Stowarzyszenia Pogrzebowego. Dyskusję moderował prof. Tadeusz J. Zieliński, prorektor ChAT ds. kształcenia i nauki, radca prawny, który też był koordynatorem konferencji ze strony Uczelni.

Sesja II otrzymała tytuł „Genealogiczne konteksty cmentarzy” i została przygotowana przez osoby związane z Warszawskim Towarzystwem Genealogicznym (WTG). W jej ramach wygłoszono następujące referaty: „Znaczenie cmentarzy dla genealogów – pole do współpracy z grobbersami” – autorzy: dr Maciej Adam Markowski, Piotr Nojszewski; „Gdzie możemy szukać informacji o cmentarzach i ludziach na nich pochowanych?” – autor: Michał Jan Marciniak (prezes WTG); „Postanowiłam woli mojej ostateczne rozporządzenie uczynić... O zapisach testamentowych żydowskich mieszkańców Warszawy w XIX wieku” – autorka: dr Anna Wiernicka.

Ostatnią sesję przygotowali działacze Instytutu Dobrej Śmierci. Miała tytuł: „«Ekologiczne, społecznie angażujące, czułe» – inne oblicza pochówków w XXI wieku”. Złożyły się na nią dwa referaty: dr Łucja Lange pt. „Recompose. Re-Erdigung. Kompostowanie jako funeralna technologia i filozofia przyszłości” oraz dr. Kuby Marii Mazurkiewicz pt. „Pogrzeb DIY. Porównanie sytuacji w wybranych krajach Zachodu i w Polsce”.

Po każdej sesji odbyła się ożywiona dyskusja z udziałem wielu spośród licznie zgromadzonych słuchaczy. Całodzienne obrady otworzyła, wygłaszając okolicznościowe słowo, prof. dr hab. Renata Nowakowska-Siuta, dziekan Wydziału Nauk Społecznych ChAT. Referat wprowadzający przedstawił dr hab. Adam Bodnar, profesor Uniwersytetu SWPS, dziekan Wydziału Prawa tejże Uczelni, senator-elekt RP, były Rzecznik Praw Obywatelskich, który problematyce ochrony cmentarzy od wielu lat poświęca wiele uwagi i który czynnie wspiera działania w tym zakresie, łącznie z pracami nad nowym prawem pogrzebowym. Kluczową

rolę w przygotowaniu relacjonowanej konferencji odegrały panie: Joanna Troszczyńska-Reyman i Agnieszka Godfrejów-Tarnogórska z Inicjatywy Społecznej (Nie)zapomniane Cmentarze.

Bibliografia

Zieliński, Tadeusz J. 2019. „Konferencja Rzecznika Praw Obywatelskich i Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie pt. «(Nie)zapomniane cmentarze» (23 października 2019).” *Rocznik Teologiczny* 4: 853–856.

CHRZEŚCIJAŃSKA AKADEMIA TEOLOGICZNA
w WARSZAWIE

Rok LXVI

Zeszyt 1

ROCZNIK TEOLOGICZNY

WARSZAWA 2024

REDAGUJE KOLEGIUM

dr hab. Jakub Sławik, prof. ChAT – redaktor naczelny

dr hab. Jerzy Ostapczuk, prof. ChAT – zastępca redaktora naczelnego

prof. dr hab. Tadeusz J. Zieliński

dr hab. Borys Przedpełski, prof. ChAT

dr hab. Jerzy Sojka, prof. ChAT – sekretarz redakcji

MIĘDZYNARODOWA RADA NAUKOWA

JE metropolita prof. dr hab. Sawa (Michał Hrycuniak), ChAT

abp prof. dr hab. Jerzy Pańkowski, ChAT

bp prof. ucz. dr hab. Marcin Hintz, ChAT

prof. dr hab. Atanolij Aleksiejew, Państwowy Uniwersytet w Petersburgu

prof. dr Marcello Garzaniti, Uniwersytet we Florencji

prof. dr hab. Michael Meyer-Blanck, Uniwersytet w Bonn

prof. dr hab. Antoni Mironowicz, Uniwersytet w Białymstoku

prof. dr hab. Wiesław Przyczyna, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

prof. dr hab. Eugeniusz Sakowicz, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

prof. dr hab. Tadeusz Stegner, Uniwersytet Gdański

prof. dr Urs von Arx, Uniwersytet w Bernie

prof. dr hab. Piotr Wilczek, Uniwersytet Warszawski

Redakcja językowa – Kalina Wojciechowska
Korekta tekstów angielskich – Karen Wasilewska
Skład komputerowy – Jerzy Sojka

BWHEBB, BWHEBL, BWTRANS [Hebrew]; BWGRKL, BWGRKN, and BWGRKI [Greek]
PostScript® Type 1 and TrueType fonts Copyright ©1994-2013 BibleWorks, LLC.
All rights reserved. These Biblical Greek and Hebrew fonts are used with permission
and are from BibleWorks (www.bibleworks.com)

ISSN 0239-2550

Wydano nakładem
Wydawnictwa Naukowego ChAT
ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa, tel. +48 22 635-68-55
Objętość ark. wyd.: 15,9. Nakład: 100 egz.
Druk: druk-24h.com.pl
ul. Zwycięstwa 10, 15-703 Białystok

SPIS TREŚCI

ARTYKUŁY

- JERZY OSTAPCZUK, *Prefaces to the Gospels by Blessed Theophylact, Archbishop of Bulgaria, in early printed Cyrillic Tetraevangelia from Lviv*..... 7
- SERHII SHUMYLO, *The Participation of Athonite Monks in church and cultural processes in the 17th century Polish-Lithuanian Commonwealth territories* 27
- GRZEGORZ SIUPA, *Koncepcja Bożej obecności w rozumieniu zielonoświątkowego Ruchu Trzeciej Fali na przykładzie nauczania Benny'ego Hinna* 53
- JERZY SOJKA, *The question of the Presence of Christ in the Lord's Supper in Lutheran World Federation publications 1947-2010*..... 75
- AGATA WIKTORIA ERN, *Diakrytyczne cechy eschatologii pentekostalnej*.. 125
- SŁAWOMIR P. MARKOWSKI, *Teologiczne założenia programu ogrodu maria-witów w Felicjanowie*..... 155

RECENZJE

- Meyer-Blanck, Michael. 2024. *Glaube und Hass: Antisemitismus im Christentum*. Tübingen: Mohr Siebeck, ss. 338. ISBN 978-3-16-162327-1 (JAKUB SŁAWIK)..... 175

KRONIKA

- Konferencja pt. „Cmentarze w Polsce – stan obecny i perspektywy zmian” (25 października 2023 r.) (TADEUSZ J. ZIELIŃSKI)..... 197
- Międzynarodowa konferencja naukowa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego oraz Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie pt. „Aktualne problemy stosunków wyznaniowych oraz laickości państwa w Polsce w kontekście międzynarodowym” (15 kwietnia 2023 r.) (TADEUSZ J. ZIELIŃSKI) 201
- Wykaz autorów 204

Contents

ARTICLES

- JERZY OSTAPCZUK, *Prefaces to the Gospels by Blessed Theophylact, Archbishop of Bulgaria, in early printed Cyrillic Tetraevangelia from Lviv*..... 7
- SERHII SHUMYLO, *The Participation of Athonite Monks in church and cultural processes in the 17th century Polish-Lithuanian Commonwealth territories* 27
- GRZEGORZ SIUPA, *The concept of God's presence as understood by the Pentecostal Third Wave Movement as exemplified in the teaching of Benny Hinn* 53
- JERZY SOJKA, *The question of the Presence of Christ in the Lord's Supper in Lutheran World Federation publications 1947-2010*..... 75
- AGATA WIKTORIA ERN, *Diacritical features of pentecostal eschatology* ... 125
- SŁAWOMIR P. MARKOWSKI, *Theological assumptions of the programme of the Mariavite garden in Felicjanów* 155

REVIEWS

- Meyer-Blanck, Michael. 2024. *Glaube und Hass: Antisemitismus im Christentum*. Tübingen: Mohr Siebeck, pp. 338. ISBN 978-3-16-162327-1 (JAKUB SŁAWIK)..... 175

CHRONICLE

- Conference entitled „Cemeteries in Poland - current status and outlooks for change” (October 25, 2023) (TADEUSZ J. ZIELIŃSKI)..... 197
- International scientific conference of the Faculty of Law and Administration of the University of Warsaw and the Christian Theological Academy in Warsaw entitled. „Current problems of religious relations and state secularism in Poland in the international context” (April 15, 2023) (TADEUSZ J. ZIELIŃSKI) 201
- List of authors 204